

**ЛІТЕРАТУРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ХАРАКТЕРУ
ОСОБИСТОСТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ТВОРЧОСТІ БОГДАНА ЛЕПКОГО**

movlennia maibutnikh pravoznavstiv kriz vymir erystyky [The ukrainian speech culture of future jurists through the prism of heuristics]. *Youth & market*, no. 6–7 (185–186), pp. 47–51. [in Ukrainian].

2. Zahalnoievropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia (2003). [Pan-European Recommendations for language education: study, teaching, assessment]. (Ed.) S.Iu. Nikolaieva. Kyiv. [in Ukrainian].

3. Kalinina, L. V. & Samoiliukevych, I. V. (2014). Profesiina pidhotovka maibutnoho vchytelia inozemnykh mov u konteksti yevropeyskykh vymoh [Professional training of future teachers of foreign languages in the context of European requirements.]. Available at: <http://eprints.zu.edu.ua/481/1/04klykev.pdf> [in Ukrainian].

4. Kontseptsiiia realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi srednoi osvity “Nova ukrainska shkola” na period do 2029 roku [The concept of implementation of state policy in the field of reforming general secondary education “New Ukrainian School” for the period up to 2029]. Available at: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/ [in Ukrainian].

5. Nikolaieva, S. Yu. (2010). Tsili navchannia inozemnykh mov v aspekti kompetentnisnoho pidkhodu [The goals of teaching foreign languages in terms of the competence approach]. *Foreign languages*, no.2, pp. 11–17. [in Ukrainian].

6. The European Indicator of Language Competence. Report from the Educational Council to the European Council. Barcelona, March 2002. Available at: <http://www.edu.languagelearning.com.ua>. [in English].

Стаття надійшла до редакції 15.02.2021

УДК: 37.035.6:371

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.233983>

Марія Багрій, кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії
Івано-Франківського фахового коледжу

ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

Світлана Довбенко, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки початкової освіти
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

**ЛІТЕРАТУРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА
ХАРАКТЕРУ ОСОБИСТОСТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ТВОРЧОСТІ БОГДАНА ЛЕПКОГО**

Стаття присвячена проблемі дослідження літератури як засобу формування національної свідомості та характеру особистості крізь призму творчості Богдана Лепкого. Саме за цього періоду в українській історико-педагогічній думці, в освітній практиці нагромаджено значний пласт науково-теоретичних розробок, успішно реалізовано низку проєктів, які варто із позицій сьогодення глибоко вивчити й проаналізувати, творчо застосовувати з урахуванням конкретної освітньо-педагогічної ситуації.

Ключові слова: національна свідомість; Богдан Лепкий; характер; особистість; українська література.

Лім. 7.

Mariya Bahriy, Ph.D.(Philology), Lecturer of the highest category of
Ivano-Frankivsk Vocational College

SHEI “Vasyl Stefanyk Precarpathian National University”

Svitlana Dovbenko, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of the
Pedagogy of Primary Education Department,

SHEI “Vasyl Stefanyk Precarpathian National University”

**LITERATURE AS A MEANS OF FORMATION OF NATIONAL CONSCIOUSNESS AND
THE NATURE OF PERSONALITY THROUGH THE PRISM OF THE CREATIVITY OF
BOHDAN LEPKIY**

The article is devoted to the problem of formation of national consciousness and character of personality through the prism of Bohdan Lepkiy’s work. It was during this period in the Ukrainian historical and pedagogical thought, in educational practice accumulated a significant layer of scientific and theoretical developments, successfully implemented a number of projects that should be deeply analyzed from today’s standpoint, creatively applied taking into account the specific educational and pedagogical situation.

B. Lepkiy with his historical novels, in particular the pentalogy of “Mazepa”, public and patriotic lyrics contributed to the formation of patriotism, citizenship, the establishment of the state idea in the minds of children, youth and adults; rehabilitation of the figure of Ivan Mazepa initiates the cult of Mazepa as a national hero of Ukraine, which was a revolutionary step, as well as a literary sensation in the artistic space. This is how the educational ideal is expressed in Bohdan Lepkiy’s work – the formation of children and youth as nationally conscious

and spiritually rich individuals, active patriots, with Christian virtues, high moral values, for which the good and independence of the future state of Ukraine weighs most. This was served by the cult of Ivan Mazepa – a statesman, independent, wise ruler; moral authority, national hero-Ukrainian, who fought against the yoke of Moscow.

Thus, Bohdan Lepkiy can be called a Great Ukrainian and a Great European, an ideologue of the Ukrainian national liberation movement of the twentieth century, a diplomat who sought to establish Polish-Ukrainian understanding, in fact, this European vector of his life is still waiting for his researcher. The figure of Bohdan Lepky has become for many generations of youth a symbol of the Ukrainian patriot, worthy of imitation.

The writer departs from the established tradition in the literature of Western Europe to portray Hetman Mazepa as a romantic hero, who appears in the reader's imagination primarily as a man in love with Motrya, and so on. B. Lepkiy does not emphasize the hero, who cares about his love stories, but shows him as a statesman – a builder of a strong sovereign state – Ukraine, who subordinates his personal life to national interests in terms of Ukrainian statehood and nation-building.

Keywords: national consciousness; Bohdan Lepkiy; character; personality; Ukrainian literature.

Постановка проблеми. Не випадково в західноукраїнській літературі актуалізується національно-історична тематика: у такий спосіб літератори-педагоги прагнули показати нескореність українства, незборимість національного “Я”, а також підняти дух нації, яка програла визвольні змагання 1918–1920 рр., так і не зумівши реалізувати віковичну мрію “злуки з Великою Україною”. Закономірно з’являються в літературі культу героїв Крут, героїв Базару, Січових Стрільців, героїв боїв за Маківку, українського козацтва, Івана Мазепи, Т. Шевченка, Лесі Українки, а також культу рідної освіти та рідної книжки, просвіти, українця, фізично здорового, духовного багатого, речника антиалкогольного руху, поступового сільського господаря та сільської господині, які не тільки дбають про раціональне господарювання, а сповідують принцип “свій до свого по своє”, що приведе в майбутньому до економічної та політичної незалежності української держави, культ нової генерації освічених хліборобів, які, використовуючи новітні методи господарювання, на основі здобутих знань, загальної культури зможуть “поступово” (ефективно) господарювати, стати не тільки заможними людьми, а й активними громадськими діячами, що поведуть за собою інших, культ нової плеяди кооператорів, які, як і сільські господарі, дбатимуть не тільки про власний матеріальний добробут, бізнес, а й розбудовуватимуть національний економічний механізм, культ матері-жінки-патріотки, національно-свідомої, активної українки, яка дбає про належне національне виховання дітей, та ін.

Цими темами західноукраїнська література й вирізнялася з-поміж європейських літератур “державних народів” та, безумовно, і від української радянської літератури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі проблеми, пов’язані з розвитком історико-педагогічної науки знайшли всебічне осмислення в сучасному науковому дискурсі О. Адаменка, С. Бобришова, Г. Білавич, Л. Ваховського, С. Гончаренка,

Н. Гулана, Т. Завгородньої, І. Стражнікової, О. Сухомлинської, Є. Хрикова, В. Вихруща, О. Вишневського.

Мета статті – проаналізувати літературу як засіб формування національної свідомості та характеру особистості крізь призму творчості Богдана Лепкого.

Виклад основного матеріалу. Справжнім літературним явищем в історичній прозі міжвоєнного двадцятиріччя ХХ ст. стали “Роксоляна” Осипа Назарука, “1313” Наталени Королевої, трилогія “Мазепа” Богдана Лепкого, “Шестикрилець” Катрі Гриневичевої, “Роксоляна” Антіна Лотоцького та десятки інших. Окреме місце з-поміж них посідають твори історичної тематики, адресовані дітям та юнацтву, спрямовані на утвердження у їхній свідомості культу козака-героя, який бореться з ворогами України, захищає рідну землю, готовий віддати життя за її Україну; письменник ідеалізує Запорізьку Січ, а також наголошує: Московія повинна відповісти за всі кривди, зради, загарбання, заподіяні Україні та ін.

Визволення України з-під російського ярма – одна з наскрізних тем пенталогії “Мазепа” Богдана Лепкого, талановитого прозаїка, поета, перекладача, історика, літературного критика, художника, педагога, викладача українських гімназій, невтомного просвітника, довголітнього професора (і завідувача кафедри української літератури) в Ягеллонському університеті, укладача читанок для народних шкіл УПТ “Рідна школа”, підручників з української літератури тощо, а також активного громадсько-просвітницького, політичного, військового, дипломатичного діяча, волонтера, сенатора польського сейму, який, як і Олександр Барвінський, кваліфікував парламентську діяльність як дієвий засіб у відстоюванні інтересів українства, зокрема національного шкільництва, яке зазнавало утисків з боку польської адміністрації, ученого (Український вільний університет (УВУ) у Празі 1932 р. присвоїв науковий ступінь доктора гонорис кауза (почесного

доктора), Богдана Лепкого титуловано академіком відновленої у Варшаві Києво-Могилянської академії, тощо. 1938 р. президент II Речі Посполитої за вагомий внесок у налагодження польсько-українського порозуміння іменував знаного українського парламентаря сенатором [1].

Мабуть, нема в літературі Західної України, окрім Івана Франка, такого масштабного письменника, громадського активіста, людини надзвичайно дієвої, яка залишила яскравий слід практично в усіх галузях гуманітаристики, культури і мистецтва. За міжвоєнної доби ХХ ст. у Галичині важко знайти письменника, популярнішого за Богдана Лепкого; “не було святочного числа репрезентативних часописів чи журналів без принагідного вірша Богдана Лепкого”, – зазначав письменник-усусівець, літературознавець, згодом відомий культурно-просвітницький діяч і науковець в українській діаспорі М. Голубець [3, 9–32], а письменник-усусівець, науковець, громадсько-просвітницький діяч П. Карманський 1936 р. підкреслював: “Ні один календар не обходився без його “виводу” [6, 43]. Тому твори Б. Лепкого слугували важливим чинником виховання не тільки для дітей та юнацтва, а й дорослого населення, виконували важливу просвітницьку місію: розкривали важливі сторінки “правдивої історії” України, знайомили читача з національними героями України, утворювали виховний ідеал – формування патріота і громадянина, активного поборника національних інтересів України.

Гідним подиву видається праця Б. Лепкого на ниві українського письменства, освіти, науки, мистецтва, публіцистики, перекладацької діяльності, підручникотворення, журналістики, видавничої діяльності тощо. Василь Стефаник слушно зазначав: “Осібню згадую мого приятеля Богдана Лепкого, який обняв у Кракові посаду в гімназії св. Яцка, як учитель... Всі знають його, як великого поета, як робітника і вченого, але не всі знають, як високо культивованій се чоловік, який він великий в розумінню ЦІ-НИТИ людей, як великих так і малих. Він для мене все був та-кий самий гарний, як його твори. Перший раз я з ним по-знайомився в Кракові і я вдячний долі, що я з ним зійшовся” [2, 9–11].

Отже, Богдана Лепкого можемо назвати Великим Українцем та Великим Європейцем, ідеологом українського національно-визвольного руху ХХ століття, дипломатом, що прагнув налагодити польсько-українське порозуміння, власне, цей європейський вектор його життєдіяльності ще чекає свого дослідника.

Постать Богдана Лепкого стала для багатьох поколінь юнацтва символом українського патріота, гідним наслідування [1].

“Мазепа” – знаковий твір в українській та й світовій літературі, що засвідчив великий талант Б. Лепкого не лише як письменника, а й історика. Через оспівування доби Гетьманщини митець подає своїм сучасникам гідний узірець політичного устрою держави, виводить образ його мудрого й високоосвіченого очільника, інтелектуала, висококультурної людини, поетично обдарованої, національно-свідомого громадянина, великого патріота, державника, політика, дипломата, мецената, для якого незалежність держави – понад усе.

Зазначимо, що ця тема була доволі небезпечною в українській літературі: видання, у яких ішлося про гетьмана Івана Мазепу, трактувалися упереджено, тенденційно, вилучалися з ужитку, заборонялися.

Безумовно, ерудиція, здобуті знання, європейська освіта, студіювання на філологічному відділі Львівського університету історії та літератури за керівництва таких авторитетних учених, як Михайло Грушевський, Омелян Огоновський, Ісидор Шараневич та ін., приятелювання і спілкування з талановитим істориком-державником В’ячеславом Липинським, який, захоплюючись минувшиною України звеличуючи її, висував ідею сильної державницької особистості, з істориком Олександром Барвінським, який ще 1918 р. переклав українською мовою та опублікував Костомарівську “Історію України в життєписах визначних її діячів”, де подано історичний портрет Івана Мазепи, а також сімейне, родинне оточення, коло друзів – тогочасної галицької та європейської еліти із середовища вчених, письменників, педагогів, політиків, митців, художників, громадських та культурно-просвітницьких діячів, театралів, його дієва участь як активіста українського суспільного руху тощо – усе це поглибило державотворчі ідеї письменника і призвело до створення одного з наймасштабніших прозових історичних творів (роману-епопеї) в новочасній українській літературі, присвячених ідеї незалежності України, сприяло тому, що Б. Лепкий упродовж 1926–1929 рр. здійснив своєрідний письменницький подвиг – звернувся до образу Івана Мазепи, висвітлив дуже складну, болючу, політично небезпечну тему – боротьбу України проти Московії за свою державність, адже це апріорі за тогочасних умов в СРСР кваліфікувало Б. Лепкого за “націоналізм” як “ворога народу”, а твір прирікало на повне забуття.

Отже, така реабілітація Івана Мазепи стала не тільки подвигом письменника-державника, а й справжньою літературною сенсацією. Однак галичани були готові адекватно сприймати такий твір: рівень національної свідомості був належний.

Письменник на основі широкого кола історичних джерел, зокрема першоджерел про добу Гетьманату, гетьманування Мазепи, пропонує читачеві об'єктивний літопис історії тогочасної гетьманської України ("Мотря" (1926, дві частини), "Не вбивай" (1926), "Батурина" (1927), "Полтава" (1928–1929, дві частини (по смерті автора побачили світ задумані й написані наприкінці 1920-х – на початку 1930-х років останні частини епопеї "Орли" (1934), "З-під Полтави до Бендер" (1955) – художньо відтворюють цю складну епоху в житті українського народу, його боротьби за державну незалежність). Найбільш вагомою з-поміж творів є трилогія в п'яти частинах "Мазепа". Наголосимо, що галицький читач знайомився з творчістю Б. Лепкого, присвяченою національно-визвольній боротьбі України, на сторінках часописів, де ще на початку ХХ ст. були опубліковані його твори: 1906 р. – вірші "Полтава", "Ой гіркі тоті бенкети"; 1908 р. – "Мазепа" та ін., як, до прикладу, цикл віршів "Батуринські руїни", присвячений трагедії Батурина 1709 р. – славної гетьманської столиці, яка немилосердно і вщент була зруйнована царськими військами; 1914 р. – драма "Мотря".

Письменник відходить від усталеної в літературі Західної Європи традиції зображувати гетьмана Мазепу як романтичного героя, який постає в уяві читача насамперед як чоловік, який закоханий у Мотрю, тощо. Б. Лепкий не робить акцент на героєві, що переймається своїми любовними історіями, а показує його як державного діяча – будівничого сильної суверенної держави – України, який особисте життя підпорядковує національним інтересам з погляду українського державотворення та націотворення.

Пенталогія "Мазепа" Б. Лепкого стала своєрідним підручником духовності для декількох поколінь українських юнаків та дівчат, які своє життя присвятили боротьбі за українську ідею, а образ Івана Мазепи, Пилипа Орлика та інших козацьких ватажків, постатей української історії, зображених у романі-епопеї, слугували ідеалом патріота-державника, національного героя, який бореться за незалежність України від російського ярма, навчали українців, що треба розірвати споконвічні московські кайдани, не піддаватися облудним московським обіцянкам, а орієнтуватися на власну силу, військо, демократичність. У поезії

"Ми не родились для руїни" поет так озвучить цю ідею: "Ми не родились для руїни, Ні для війни, для боротьби. Наш ідеал – добро країни, Ублагороднення юрби" ("Ми не родились для руїни") [7].

Створений Б. Лепким образ Івана Мазепи формував у свідомості юних українців ідеал вождя української нації, полум'яного борця за її незалежність, безкомпромісного захисника ідеї вільної соборної суверенної України, людини-патріота і державника, благородного і висококультурного державного мужа, опікуна церкви, добродія, мецената освіти, науки, культури, глибоко релігійної людини. Власне, слова "Жити не для себе, а для України", які були життєвим кредо Івана Мазепи [7], відтак стали життєвим гаслом для багатьох поколінь українських патріотів. Отже, не випадково письменник-педагог вибрав історичний твір як потужний засіб виховання національної свідомості, патріотичних почуттів, гордості за героїчне минуле українства дітей та юнацтва: Б. Лепкий у такий спосіб заповнює прогалину у "виховній лектурі" для зростаючого покоління.

Особливо героїка творів Б. Лепкого імпонувала ідеології українського скаутингу (товариству "Пласт"), юнацьким організаціям ("Січ", "Сокіл", "Луг"), які свої курені називали на честь І. Мазепи, П. Орлика, І. Богуна та ін. Драматичні твори та "інсценівки" письменника не сходили зі сцен Західної України, аматорські самодіяльні групи та професійні театральні колективи інсценізували не тільки п'єси, а й прозові твори, які користувалися небаченою популярністю в українства, зокрема, юнацтва. Таким чином твори Б. Лепкого, що стали бестселерами, виступили важливим засобом національного виховання дітей та юнацтва, чинником масового просвітництва українства.

Велику увагу приділяв Б. Лепкий актуалізації та популяризації героїчного минулого українства, оспівуванню усталених державницьких традицій демократичного устрою, традицій політичного, культурно-освітнього життя, зокрема доби Києво-Руської держави і Козацької держави. Він створює літературні портрети великих українців, що стали образами-символами для української нації: Тараса Шевченка, Маркіяна Шашкевича, гетьманів Івана Мазепи, Петра Калнишевського, княжих дружинників і уславлених козаків, а відтак січових стрільців, вояків УГА, учасників національно-визвольних змагань 1917–1920 рр.

Б. Лепкий – письменник з виразною державницькою, соборницькою, громадянською позицією, який твердо вірив у щасливе майбутнє

української держави, кордони якої простягнуться “ген над Дін”.

Не випадково товариство “Просвіта”, УПТ “Рідна школа” за міжвоєнного двадцятиріччя ХХ століття, усвідомлюючи велике виховне навантаження творів Б. Лепкого, усіляко популяризували його твори з-поміж українства. Так, “Просвіта” власним коштом видала збірку “Під ялинку” (1930), історичні повісті “Сотниківна: Історична картина з часів Івана Виговського” (1931), “Орли” (1934), оповідання “Каяла” (1935), а УПТ “Рідна школа”, до прикладу, 1931 р. – казки Б. Лепкого для дітей “Про діда, бабу і качечку кривеньку”, “Про дідову Марусю і про бабину Галюсю”, “Про лиху мачуху”, тощо [4]. Твори Б. Лепкого активно друкували західноукраїнські часописи (“Діло”, “Дзвони”, “Дзвінок”, “Сонечко”, “Світ дитини”, численні ілюстровані “календарі” “Просвіти”, періодичні видання “Життя і знання”, “Дажбог”, “Літературно-науковий вістник”, “Жінка”, “Жіноча доля”, “Жіноча воля”, “Ілюстровані вісті”, “Назустріч”, “Краківські вісті”, “Світ”, “Письмо з Просвіти”, “Просвітні листки”, “Літопис Червоної калини”, “Календар “Батьківщина”, “Відродження” та ін.). Отже, творчість письменника стала важливим чинником виховання юної особистості, герої малої та великої прози Б. Лепкого (Іван Мазепа, Пилип Орлик, Іван Богун, Тарас Шевченко, Маркіян Шашкевич, Петро Калнишевський, козаки тощо) стали виховним ідеалом для декількох поколінь українців.

За результатами нашого аналізу, лише в ілюстрованих календарях “Просвіти” з 1897 до 1935 р. було опубліковано 38 його творів, з них 27 поетичних та 8 прозових, одна “інсценізація”. З-поміж віршів 20 на патріотичну тематику (“Батурицькі руїни” (1914); “Хоч би нам полягти”, “Битва (На долині дим та порох...)”, “На осінньому блакиті...” (1915); “Чи то буря, чи то грім?”, “Журавлі”, “Стоять коні”, “Пісня Січових Стрільців (Видиш, брате мій...)”, “Я бачила тебе у бою”, “Лист Катрусі”, “Рожа”, “Думки” (1916) [5]; “О, краю наш! Свята руїно...” (1917); “Вставай (Збудився я вночі...)”, “Дзвони (Ударте в дзвін...) (1918)”; “Вороне чорний! Ти з якого краю...” (1924); та ін. Так само більшість прозових і драматичних творів були присвячені героїчному минулому України: історичне оповідання про гетьманів України “З сумних часів”, інсценізація “Калнишевський у неволі” (1911); виймок з повісті “У Векли” (ідеться про повість “Батурин”. – М.Б.) (1928 р.); “Розмова (виймок з 2 тому повісті “Полтава”) (1929); “Пригодяться” (уринок з повісті “Орлик”) (1930); та ін.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Твори Б. Лепкого входили до навчальних програм українських приватних навчальних закладів УПТ “Рідна школа”, їх уміщували в підручниках з української літератури для гімназій, у читанках для народних шкіл тощо, фактично вони стали ще за життя автора широко відомими з-поміж українства та улюбленими з-поміж читацької аудиторії: від дітей та юнацтва – до “поважних” сільських господарів.

Таким чином, є підстави стверджувати: Б. Лепкий своєю історичною романістикою, зокрема пенталогією “Мазепа”, громадсько-патріотичною лірикою сприяв формуванню патріотизму, громадянськості, утвердженню державницької ідеї у свідомості дітей, юнацтва та дорослих; реабілітацією постаті Івана Мазепи започатковує культ Мазепи як національного героя українства, що було революційним кроком, а також літературною сенсацією у мистецькому просторі. Так увиразнюється виховний ідеал у творчості Богдана Лепкого – формування дітей та юнацтва як національно-свідомих і духовно багатих особистостей, чинних патріотів, з християнськими чеснотами, високими моральними цінностями, для яких добро і самостійність майбутньої держави Україна важить понад усе. Цьому слугував культ Івана Мазепи – державника, самостійника, мудрого правителя, морального авторитета, національного героя-україніста, який боровся проти московського ярма. Подальших наукових пошуків заслуговує наукова проблема формування національної свідомості та характеру особистості у типових загальноосвітніх закладах нашого часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Багрий М.А. Педагогічна ідеї і просвітницька діяльність українських письменників Західної України (кінець ХVІІІ 30-ті роки ХХ сторіччя): монографія / за заг. ред. д. п. н., проф. Г. Білавиц. Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 578 с.
2. Васянович Г. Педагогічні ідеї Івана Франка (присвячується 150-річчю з дня народження Каменяра). *Педагогіка і психологія професійної освіти*: Науково-методичний журнал. 2006. № 3. С. 117–128.
3. Голубець М. Життєвий шлях Б. Лепкого. Богдан Лепкий, 1872-1941 : зб. у пошану пам'яті поета. Краків ; Львів : Укр. вид-во, 1943. 90 с.
4. Звідомлення з діяльності Українського Педагогічного Товариства за час від 1 вересня 1922 до 31 серпня 1923. Львів. 17 с.
5. Ілюстрований народний календар товариства “Просвіта” з темінаром на переступний 1916. Львів, 1915. 190 с.
6. Карманський П. Українська богема : 3 нагоди тридцятиліття Молодої Музи. Львів : Краса і сила, 1936. С. 43.

7. Лепкий Б. Вибрані твори : у 2 т.; упорядкув., вступ. сл. та передм. Н. Білик, Н. Гавдиди. Київ : Смолоскип, 2007–2011. Т. 1. 2007. 604 с. Т. 2. 2011. 614 с.

REFERENCES

1. Bagriy, M.A. (2020). Pedagogichna ideya i prosvitnytska diyalnist ukrayinskykh pysmennykiv Zakhidnoyi Ukrayiny (kinets XVIII 30-ti roky XX storichchya) [Pedagogical ideas and educational activities of Ukrainian writers of Western Ukraine (late XVIII 30-th years of the twentieth century): monograph]. (Ed.). G. Bilavich. Ivano-Frankivsk, 578 p. [in Ukrainian].

2. Vasyanovych, G. (2006). Pedagogichni ideyi Ivana Franka (prysvyachuyetsya 150-richchyu z dnya narodzhennya Kamenyara) [Pedagogical ideas of Ivan Franko (dedicated to the 150th anniversary of the birth of the Stonemason)]. *Pedagogy and psychology of vocational education: Scientific and methodical journal*. No. 3. pp. 117–128. [in Ukrainian].

3. Golubets, M. (1943). Zhyttyevyy shlyakh

В. Лепкого. Bohdan Lepkyu, 1872–1941 : zb. u poshanu pamyati poeta [Life of V. Lepky. Bogdan Lepky, 1872–1941: coll. in honor of the poet]. Krakow; Lviv, 90 p. [in Ukrainian].

4. Zvidomlennya z diyalnosti Ukrayinskoho Pedagogichnoho Tovarystva za chas vid 1 veresnya 1922 do 31 serpnia 1923 [Report on the activities of the Ukrainian Pedagogical Society for the period from September 1, 1922 to August 31]. Lviv, 17 p. [in Ukrainian].

5. Ilyustrovany narodnyy kalyendar tovarystva “Prosvita” z teminarom na perestupnyy 1916. [Illustrated folk calendar of the society “Enlightenment” with a seminar on the criminal 1916]. (1915). Lviv, 190 p. [in Ukrainian].

6. Karmansky, P. (1936). Ukrayinska bohema : z nahody trydtsyatylitny Molodoyi Muzy. [Ukrainian bohemia: On the occasion of the thirtieth anniversary of the Young Muse]. Lviv. p. 43. [in Ukrainian].

7. Lepky, B. (2007, 2011). Vybrani tvory : u 2 t. [Selected works: in 2 volumes]. (Eds.). N. Bilyk, N. Gavdida. Kyiv, Vol. 1. 604 p. Vol. 2. 614 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 04.02.2021

УДК 37:001.895

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.233985>

Наталія Чубінська, кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки та інноваційної освіти Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету “Львівська політехніка”

ОСВІТА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ: ВИКЛИКИ, РИЗИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

У статті зроблена спроба визначити цілі та завдання освіти в умовах інформатизації, глобалізації, інтеграції суспільного простору. Визначено, що повноцінне функціонування суспільства та освіти у ньому передбачає розширення рівня духовної, культурної, економічної, політичної та соціальної свободи особистості; розуміння рівня відповідальності людини за власне життєтворення; усвідомлення колективної відповідальності за зміни як у суспільному співжитті, так і в природі тощо.

Ключові слова: освіта; суспільство; інформатизація; глобалізація; інтеграція; суб'єкти освітньої діяльності; зміст; сутність та специфіка інновацій.

Лит. 9.

Nataliia Chubinska, Ph.D. (Pedagogy),

Assistant of the Pedagogy and Innovative Education Department,
Institute of Law, Psychology and Innovative Education
Lviv Polytechnic National University

EDUCATION IN THE NOWADAYS CONDITIONS: CHALLENGES, RISKS, PROSPECTS

The author makes an attempt to define the purposes and tasks of education in the conditions of informatization, globalization, and integration of public space. It is determined that the full functioning of society and education in it involves the expansion of the level of spiritual, cultural, economic, political and social freedom of the individual; understanding the level of human responsibility for their own life; an awareness of collective responsibility for changes both in social coexistence and in nature, etc.

Modern scientists have identified the main determinants of the formation and development of the personality-oriented educational space, which consists in the progressive development of society in the direction of humanization of all social relations, recognition of freedom as one of the most important values of the individual; determined by the new social order, which in turn requires the effective training of qualified personnel for knowledge-intensive production, which uses new information technologies. It is important to take into account and overcome the contradictions between the mechanization, mechanization, informatization of society and the development of the spiritual world of the individual, for whom coexistence and communication with others is important.

An emphasis is placed on the priority of child-centeredness in the development of educational systems; on the